

Humeso wa vuhangalasa mahungu

AFRIKA-DZONGA RI ENTISA MITWANANO YA NXAVISELANO WA MISAVA HI KU TIRHISA MITWANANO YA NKOKA YA AEO NA USA, INDIA NA UK

2 Mawuwani 2025 - Vhiki leri nga hundza, Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) byi funghile goza ra matimu eBrussels hi ku sayiniwa ka Mitwanano yo Lemuka yo Fana (MRAs) mayelana na Phurogireme ya yona ya Mutirhisi wa Ikhonomi loyi a Pfumeleriweke (AEO). SARS yi endlile xinakulobye na Nsirhelelo wa Ndzilekani na Khasitomo (CBP) wa United States, Muchaviseki wa Xibalo na Khasitomo wa United Kingdom (HMRC), na Bodo ya le Xikarhi ya India ya Swibalo leswi nga Kongomangiki ka Khasitomo (CBIC). Ku engetelela, SARS yi sungurile Memorandamu ya Ntwisiso na ndzawulo ya Khasitomo na Ekisayizi ya Hong Kong, China, mayelana na ntirhisano na mpfuneto wa vulawuri byo fana eka timhaka ta Khasitomo. SARS yi hetisile ntwanano wa ntirhisano na *Xiamen District of the General Administration of China*.

SARS yi tlhela yi nghenelela eka mimbhurisano yo landzela na *Canada Border Services Agency*, (CBSA) ku hetisa mbalango wa lemuko wo fana wa AEO. SARS yi nghenelerile eka *Federal Customs Service (FCS)* ya Russia ku valanga ntirhisano na mpfuneto wa vulawuri byo fana eka timhaka ta Khasitomo na lemuko wo fana eka AEO.

Jikajikisano wa MRA i xiphemunyingi xo sungula lexi koxaka ntshembo wa matirhelo na ndzingano lowu tiyisisiweke eka tiphurogireme na maendlelo. A hi mhaka ya amukelo wo angarhela kambe i ku tiyisisa leswaku tiko rin'we ri nga tiseketela hi vutitshembi eka mitiyisiso yin'wana ya AEO na tiphurosese ta khasitomo handle ko kanganyisa vuhlayiseki na xindzhuti xa vulandzelelanawu. Loko yi sayiniwile, MRA yi lava ntirhisano lowu yaka emahlweni, cincano wa tisisiteme, na mixopaxopo ya nhlengelo ku hlayisa matirhelo mo hetiseka.

Swiendleko leswi a hi ku humelela ka xidipulomati ntsena; i ntlakuko wo tlula malembe ma ntlhanu ma nghenelelo wa xithekiniki wa nkarhi wo leha, nxanxameto wa pholisi no aka ntshembo. Rendzo eka lemuko wo fana i ra nkoka, leri nghenisaka mihlahluvo leyi koxometiweke ya marimba ma vulandzelelanawu bya khasitomo bya tiko rihi na rihi, ntiyisiso wa maendlelo na tisisiteme ta vufambisi bya nxungeto. Mhaka ya leswaku SARS yi hetisile hi ndlela yo humelela tiMRA na tinxakakulu ta nxaviselano ta misava i vumbhoni bya matimba eka phurogireme ya AEO ya Afrika-Dzonga leyi vupfeke, yo tshembeka no tiya eka misava hinkwayo.

Hi ku tirhisa mitwanano ya MRA, SARS na vatirhisani va yona va MRA va tinyiketerile ku lemuka tiAEO ta vona vini, ku kotisa vaxavisi lava pasisiweke ku vuyeriwa ku suka eka mbhasiso wa khasitomo hi xihatla, mikambelo leyi hungutiweke na mirhwalo ya vulawuri ya le hansi. Mivuyelo leyi ya mfambiso yi ta tirha eka nxaviselano exikarhi ka Afrika-Dzonga na US, UK na India - matiko lama kun'we ma tihlamulelaka eka kwalomuya ka \$37-40 billion eka nxaviselano na Afrika-Dzonga (hi ku ya hi switiviwa swa Tihlayohlayo ta Nxaviselano ta SARS swa 2024).

Hi Lemuko, Afrika-Dzonga ri vile tiko ro sungula eka tikokulu ra Afrika ku fikelela MRA na United States na phurogireme ya yona ya *Customs Trade Partnership Against*

Terrorism (CTPAT) - goza leri seketelaka nhlawuleko wa matirhelo na ntshembo wa misava haswimbirhi. CTPAT yi tekiwa hi ku anama tanihi yin'we ya tiphurogireme ta xinakulobye to vupfa, ta nkucetelo no koxa hi ntirho ya vuhlayiseki bya mphakelo wa nhundzu na vukorhokeri. Xivumbeko xa yoan xi vumbile tiphurogireme to tala ta AEO emisaveni hinkwayo. Lokohiletlhelo Rimba ra SAFE ra Nhlangoana wa Khasitomo ra Misava ku Sirhelela no Fambsa Nxaviselano wa Misava swi tshamaka swi angarhela kungu ro koxometiwa ra misava eka tiphurogireme ta AEO, CTPAT yi yima tanihi ringanisano wa misava wa ntiyiso eka nkoka wa matirhelo, ntiyisiso wa vuhlayiseki na ntshembo wa khasitomo-ku-ya-eka-khasitomo. United States yi hlayisa swinene swiyimo swa le henhla swa MRAs, leswi endlaka ku humelela loku ku kala no kumiwa ku nonoha.

tiMRA letintshwa ti kombisa vutinyiketeri bya SARS eku akeni ka netiweke ya misava leyi tshembekeke ya vanakulorhi va misava, yin'we leyi ringanisaka mfambiso na vuhlayiseki na vuantswisi hi xindzhuti. Tanihileswi andlaleko wa nxaviselano wa misava wu cincaka, Afrika-Dzonga a yi le ku toloveleni ntsena; yi le ku pfuneni ku vumba vumundzuku bya ntirhisano na vuhlayiseki bya mphakelo wa nhundzu na vukorhokeri laha tikwenikulu na ku tlula.

Ku sukela ku yi simekiwile hi Hukuri 2020, phurogireme ya AEO ya SARS, leyi xaxametiweke hi ntalo eka SAFE, yi tiphinile hi ntirhiso lowu nga si tshamaka wu humelela. Mihumelelo leyi yi kombisa vutinyiketeri bya SARS eka mfambiso wa nxaviselano, eneriso wa vakhumbeki, na vulandzelelanawu bya nkarhi wo leha. Swa nkoka swinene, tiAEO sweswi ta vuyeriwa ku suka eka mikotiso ya xihlamulano yo sindzisa ku suka eka vatirhisani va hina va MRA. Swi vile ribye ra yinhla ra qhinga ra SARS ku tlakusa vulandzelelanawu hi ntsakelo no antswisa avelano wa switirhisiwa exikarhi ka andlaleko wa khasitomo. Ku sukela hi ti 31 Mudyaxihi 2025, SARS yi pasisile 831 wa ti AEO eAfrika-Dzonga.

Leswi swi ndlandlamuxa swinene mphikizano eka varhumelatinhundzu va laha kaya lava hlawulaka ku joyina eka Phurogireme ya AEO ya SARS, leyi vuyerisaka ku suka eka netiweke ya MRA ya SARS leyi sweswi yi fikelelaka eChina, Hong Kong, India, SACU (Botswana, Eswatini, Lesotho na Namibia), Uganda, UK, US na Zambia. Loko ti MRA ti ri kona, SARS sweswi yi na angarhelo wa lemuko wo fana wa kwalomuya ka 46% ya tindhawu ta rhumelo wa tinhundzu ta Afrika Dzonga hi nkoka, ku ndlandlamuxa swinene hi mphikizano wa varhumelatinhundzu va laha kaya.

"Ku humelela loku a hi ku humelela ntsena eka SARS, kambe ku humelela eka ikhonomi ya Afrika-Dzonga na xiyimo xa hina eka ntumbuluko wa nxaviselano wa misava; ku vurile Khomixinara wa SARS na Mutshamaxitulu wa Huvo ya WCO Edward Kieswetter. "Ku kuma tiMRA na vatirhisankulu va nxaviselano - ku katsa na United States, United Kingdom, na India - swi kombisa ntshembo lowu kulaka eka tisisiteme ta khasitomo na xibalo ta Afrika-Dzonga na vutinyiketeri bya hina ku kotisa nxaviselano lowu nga enawini lokohiletlhelo wu swirhelela mindzilekani ya hina". Khomixinara u lemukile leswaku tiMRA "ti tlhela ti kombisa milawu embilwini ya Rimba ra WCO SAFE: ntirhisano, vufambisi bya nxungeto, na vutihlamuleri lebyi averiweke eka miphakelo ya tinhundzu na vukorhokeri ya misava ya vuswikoti na sirheleleka. Tanihi hi tiko ro sungula eAfrika ku sayina MRA na United States, ha tinyungubyisa ku rhangela ndlela eka tikokulu eku entiseni ka mfambiso wa nxaviselano na ntirhisano wa vuhlayiseki na ikhonomi leyikulu ya misava".

Mayelana na vuxokoxoko byo tala u komberiwa ku tihlanganisa na
SARSMedia@sars.gov.za

MAKUMU